

**KONSERVATUVARLARDA VERİLMEKTE OLAN SES
EĞİTİMİNİN MÜZİK TÜRLERİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

*Evaluation of Voice Training Given at Conservatories in terms of
Music Types*

DOI NO: 10.36442/AMADER.2021.37

Kerem AKSEN¹

Özet

Ses eğitimi derslerinde bireylere konuşma ya da şarkı söylemede sesleriyle ilgili anatomik yapı, kas ve organları kullanabilmeleri için gerekli çalışmalar uygulanmaktadır. Ses eğitimi, konuşma, şarkı söyleme ve repertuar eğitimi, şan-ses tekniği ve toplu ses eğitimi çalışmalarını da barındırmaktadır. Konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi kurumların amaçları doğrultusunda verdikleri eğitimi özelleştirebilmektedir. Ses eğitimi alanında yapılmakta olan araştırma ve çalışmalar bu alanda çalışanlara yol gösterici ve destekleyici olanaklar sunmakta, farklı türdeki eğitim çalışmalarını da sorgulamaya zemin hazırlamaktadır. Bu araştırmanın amacı konservatuvarlarda verilen ses eğitiminin farklı müzik türleri için yeterli olup olmadığına yönelik eğitimci görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada veriler; alanlarında uzman ses eğitimcileriyle birebir yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Çalışmanın ses eğitimcilerine ve bu alanda eğitim almak isteyen öğrencilere alanın gereklerini ve özelliklerini ortaya koyması ve yol göstermesi arzu edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Türü, Ses Eğitimi, Şan-Ses Tekniği.

Abstract

In voice training lessons, the required exercises are given to individuals to teach them how to use the anatomical structure, muscles and organs in speaking or singing about their voices. In addition to these, voice training involves the activities of speaking, singing and repertoire training, vocal-voice techniques and group voice training as well. Voice training given in conservatories can privatize the training provided by institutions in line with their purposes. The researches and studies carried out in the area of voice training present people in this area opportunities which are guiding and supportive, while they lay the groundwork for questioning different types of activities which are presented. The purpose of this study is to present views of educators on whether voice training given at conservatories is sufficient for different types of music. The data of the study were collected through one to one interviews done with voice trainers who are experts in their area. It is

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Anasanat Dalı. keremaksen@hotmail.com

desired for the study to present the requirements and characteristics of this area and guide voice trainers and students who wish to receive education in this area.

Keywords: *Music Type, Voice Training, Vocal-Voice Technique.*

GİRİŞ

Ses eğitimi konuşma ve şarkı söylemede sesin doğru, etkili ve güzel kullanabilmesi için gereken davranışların kazandırıldığı bir özel eğitim alanıdır (Töreyn, 2008: 82). Sesin kullanım amacı, genel, amatör veya mesleki olmak üzere kişilerin hedefleri doğrultusunda belirlenmektedir. Ses eğitimi şarkı söyleme, şan ve toplu ses eğitimi (koro) gibi alt ses eğitimi basamaklarını barındırarak müzik eğitimi veren kurumlarda şan eğitimi, ses eğitimi, bireysel söyleme, bireysel ses eğitimi, koro, toplu söyleme ve konuşma eğitimi gibi isimlerle farklılık göstermektedir (Kekeç, 2006: 53). Konservatuvarların sahne sanatları bölümünde mesleki amaçlarla verilmekte olan ses eğitimi, şan dersi olarak müfredatta yer almaktadır. Bu eğitimle kişilerin seslerinin ileri seviyede dayanıklılık kazanması amaçlanmaktadır (Şahin, 2019: 272). Ses eğitiminde sese ileri teknik ve yöntem uygulanabilmesi için sesin mutasyon dönemini tamamlamış olması gerekmektedir. Kişinin bu yöntem ve tekniklere uygun fiziksel ve anatomik yapıya ve kaliteli bir ses materyaline sahip olması beklenmektedir (Çevik, 2006: 646). Ses eğitimi dersi kapsamında verilen eğitim, öğrencilerin ses çıkarmaya yarayan organlarının anatomik yapısını da sanatsal kaygı içerisinde en doğru şekilde kullanabilmeleri için gerekli çalışmaları kapsadığı düşünülebilir.

Olca Kolçak'a göre ses eğitimi yöntemleri kişiden kişiye, öğretmenden öğretmene değişebilen soyut bir eğitim şeklidir (Akt. Toker, 2015: 15). Bu yüzden imaj ve metaforlar ses eğitiminde önemli bir yere sahiptir (Şahin, 2019: 277). Bir ses eğitimcisi öğrencinin sesine dokunamasa da şancının enstrümanı bedeni olarak varsayıldığında teorik bilgilerin yanı sıra anatomik olarak sesin ve nefesin oluşumunu da iyi bilmesi gerekmektedir. Şan pedagojisinin temelinde yatan sorun soyut kavramlarla tekniğin aktarımıdır (Baker, 2016: 1).

Ses eğitimi ancak soyut yargılar ve denemeler yolu ile öğretilbildiğinden dolayı çeşitli yöntem ve teknikler geliştirilmiştir. Bu öğretiler sırasında, ulusal ekollerde söz sahibi

olan: Alman, Fransız, İngiliz ve İtalyan ekolleri arasında farklı yaklaşımlar gözlemlenmektedir (Şenkibar, 1999: 3).

Şenkibar bu gözlemleri şu şekilde ifade etmektedir;

“İtalya’da Bel Canto (güzel şarkı söyleme), Fransa’da declamasyon (söz söyleme, konuşma sanatı), Almanya’da sesin sözle bağlantılı olarak en doğru şekilde okunması esasına dayanan şan tekniği tarih boyunca çeşitli evrimlere uğrayarak gelişmiştir. Ses eğitiminin tarihi gelişimine baktığımızda “şarkı söyleme sanatı” demek olan şan, müzikte ilk sistemleştirilen sanat dallarındandır” (1999: 3).

Ses eğitimi kapsayan ve ses eğitimi ile paralel ilerleyen şan pedagojisi sanat ve bilimin ışığında ses eğitimi konu alan bir disiplindir. Şarkı söylemenin tanımlanması, öğretilmesi, nasıl olduğu, çalıştığı ve düzgün şarkı söyleme tekniğinin nasıl hayata geçirileceği gibi konuları temel problem olarak almaktadır. Şan pedagojisi şarkı söyleme işini geniş bir yelpazede ele alarak; farklı türlere ya da tarihsel dönemlere ait şarkıların sanatsal olarak yorumlanması ve vokal üretim sırasındaki fizyolojik süreçlerin anlaşılmasını da kapsamaktadır (Özkut, 2015: 53). Ses eğitimi sesi daha iyi kullanmayı amaçladığı ama bunun da ötesinde asıl amacın şarkı söylemek olduğu görülmektedir. Ses eğitiminin amacının şarkıları seslendirirken dinleyicilerin beğenisini kazanmak ve bu eserlerdeki duygusal bütünlüğün gerektiği gibi ifade edilebilmesi biçiminde anlaşılmaktadır. Bir diğer deyişle amaç, seslendirilen eserlerin yorum gücünün yükseltilmesidir.

Tarihsel süreç içerisinde kültürel farklılıklar ve yaşam koşulları, değerler insanların şarkı söyleyiş biçimleri üzerinde etkili olmuştur. Bu da tür farklılıklarının ortaya çıkmasına ve ifade biçimlerinin değişmesine yol açmıştır. Müziğin birçok türü vardır ve tarihsel süreç içerisinde müziğin gelişmesiyle birlikte müzik türleri de gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Bir çalgı aleti olarak düşünülen insan sesi de bu türlerin içerisinde özel bir yer almıştır. Dinlerin bile insan sesine verdikleri önem ve yükledikleri kutsiyet farklı karakterleri olan bütün müzik türlerine yansımış birçok müzik türünde insan sesi kullanılmıştır. Şarkı evrenseldir ve hayata dair pek çok konuyu kapsamaktadır. Şarkı türleri insanların ve toplumların duygu ve düşünceleri doğrultusunda doğmuştur (Ender, 2014: 1). Şarkı türlerinin çeşitlilik göstermesi farklı seslendirme üsluplarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Seslendirilen şarkılardaki ifade gücünü geliştirmek ses eğitimi veren kişiler açısından önem kazanmaktadır. Ses eğitimcilerinin bu türlerin eğitimi verirken ortaya koydukları

yaklaşım, özellikle birçok müzik türünün ve seslendirme üslubunun farklılaştığı günümüzde incelenmeye değer bir konu olarak görülmüştür. Buna dayalı olarak farklı müzik türlerine yönelik verilen ses eğitiminin ne şekilde olacağı tartışma konusu olduğu düşünülmektedir. Bazı görüşler verilen eğitimin öğrencinin anatomik özelliklerini dikkate almak üzere tasarlanması gerektiğini savunurken diğer görüşler müzik türünün de etkili olduğu ve bazı müzik türlerinde ses eğitimi almanın gerekli olmadığı yönündedir. Bu durum ses eğitimi vermekte olan uzmanların konu hakkındaki görüşlerinin neler olduğunu bilme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Araştırma, ses eğitimcilerini ve bu alanda eğitim almak isteyen öğrencileri seslerini kullandıkları müzik türüne uygun ses eğitimi almaları yolunda bilgilendirmesi, uzmanların müzik türlerine yönelik ses eğitimi konusundaki görüşlerinin tespit edilmesi ve bu açıdan yapılması gereken çalışmalar hakkında ilgilileri bilgilendirmesi açısından önem taşımaktadır. Buradan yola çıkılarak yapılan bu araştırma, konservatuvarlardaki ses eğitiminin müzik türleri açısından değerlendirilmesi, konservatuvarlarda görev yapmakta olan ve ses eğitimi veren uzmanların konservatuvarlarda verilen ses eğitiminin her müzik türü için yeterli olup olmadığına ilişkin görüşlerini irdelemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada, konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi derslerinin çeşitli müzik türleri açısından uygun olup olmadığını belirlemek, ses eğitiminin müzik türlerine göre özelleşmesinin gerekip gerekmediğini ortaya koymak, kullanılmakta olan yöntem ve tekniklerin her sesin müzik türü için uygun olup olmadığı ve insan sesinin kullanıldığı her müzik türü için ses eğitiminin gerekli olup olmadığına ilişkin uzman görüşleri alınmıştır. Görüşme soruları, araştırmanın yürütülmesinde görüşlerine başvuru uzmanların “konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi müzik türleri açısından” değerlendirmeleri amacıyla uzmanların kullandıkları ses eğitimi yöntem ve tekniklerinin neler olduğu, bu yöntem ve tekniklerin her öğrenci ve her müzik türüne uygun olup olmadığı alt problemlerine dayalı olarak ve özellikle kullanılan yöntemlerin müzik türlerini kapsayıcı özellikte olup olmadığını anlamak üzere hazırlanmıştır. Alan uzmanlarından yardım alınarak sorular düzenlenmiş, bazı sorularda değişiklikler yapılmıştır. Araştırma, betimsel araştırma yöntemlerine göre yürütülmüştür ve görüşme

yoluyla veriler toplanmıştır. Bu nedenle araştırmadan elde edilen bulgular geneli temsil etmemektedir ve araştırma kapsamında kullanılan sorular için geçerlik ve güvenilirlik hesaplamasına ihtiyaç duyulmamıştır. Araştırmada, görüşlerine başvuru uzmanların konservatuvarlarda sahne sanatları alanında ses eğitimi dersi veriyor olmaları, lisansüstü eğitim almış olmaları, farklı müzik türlerinde sesini kullanan öğrencilerle çalışmış olmaları dikkate alınmıştır. Daha sonra elde edilen veriler işlenerek sonuçlar ortaya konmuştur. Araştırma, çalışılan grubun küçük bir grup olması ve evreni temsil niteliği taşıması nedeniyle çalışma evreni ve örnekleme açısından, “2018-2019 öğretim yılında sahne sanatları bölümünde ses eğitimi vermekte olan uzmanlar ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Başkent Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Okan Üniversitesi Sahne Sanatları Bölümünde ses eğitimi vermekte olan uzmanlar olarak belirlenmiştir.

Araştırma uzmanlara yöneltilen 14 soru çerçevesinde yürütülmüştür. Konservatuvarlarda ses eğitimi vermekte olan 5 uzman ile görüşmeler yapılmıştır. Uzmanlardan biri Başkent Üniversitesi, 2 kişi Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Afyon Kocatepe Üniversitesi’nde görev yapmakta aynı zamanda İstanbul Devlet Operası sanatçısı ve Haliç Üniversitesi Konservatuvarında Öğretim Elemanı olarak çalışmaktadır. Uzmanlar lisansüstü ve doktora düzeyinde eğitim almışlardır. Buradan araştırmaya katılan uzmanların mesleki açıdan tecrübeli ve farklı müzik türlerini tanıyan ve bu müzik türlerini mesleki yaşamlarında kullanan bireylerle çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 1. Ses Eğitimi Alanında Görüşleri Alınan Uzmanlara İlişkin Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Kadın	4
	Erkek	1
Yaş	45-50	1
	35-40	3
	75	1
Eğitim Durumu	Lisansüstü	1
	Doktora	4

Araştırmaya dahil olan uzmanların biri erkek, dördü kadındır. Ortalama yaş aralığı orta yaş ve üzeridir. Doktora eğitimine devam etmekte olan uzman da bulunmaktadır ancak mezuniyet esas alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 2. Ses Eğitimi Alanında Görüşleri Alınan Uzmanların Görev Süreleri Ve Çalışma Alanlarına İlişkin Bilgiler

1. Uzman	10 yıl	Ses eğitmeni
2. Uzman	25 yıl	Ses eğitmeni
3. Uzman	10 yıl	Ses eğitmeni ve opera sanatçısı
4. Uzman	4 yıl	Ses eğitmeni ve opera sanatçısı
5. Uzman	8 yıl	Ses eğitmeni

Araştırmaya katılan uzmanlardan ikisi 10 yıl ve üzeri diğeri 25 yıl başka bir uzman 8 ve 4 yılı aşkın süredir halen çalıştıkları kurumda görev yapmakta, iki uzmanın ses eğitmenliği yanında opera sanatçısıdır (Tablo 2).

BULGULAR VE YORUM

Araştırma, problem cümlesi "Konservatuvarlarda verilen ses eğitimi dersleri her müzik türü için yeterli midir?" sorusu çerçevesinde ele alınmış ve alt problemler yoluyla uzman görüşlerine baş vurulmuştur. Bu kapsamda ele alınan alt problemlere ilişkin uzman görüşleri ise şöyledir:

Tablo 3. “Vermekte olduğunuz ses eğitimi hangi müzik türlerine yönelik uyguluyorsunuz?” sorusuna ilişkin uzman görüşleri

1. Uzman	Şan, popüler müzik, diksiyon bazen de Türk sanat ve halk müziği
2. Uzman	Çoksesli müzik eğitimi (opera)
3. Uzman	Opera
4. Uzman	Okulda, Opera ve Klasik müzik eserleri için uyguluyorum. Okul dışında farklı müzik türlerinde şarkı söyleyen öğrencilerim mevcut, onlarda da aynı eğitimi uyguluyorum.
5. Uzman	Konservatuvarımızda T.H.M., T.S.M., Müzik Bölümü ve Sahne Sanatları Bölümü tek bir çatı altında birleşmişlerdir. T.H.M bölümü ses eğitimi dersleri ile Opera A.S.D. şan eğitimi derslerini veriyorum. Bunlar haricinde dışarıdan gelen öğretmenler ve din görevlileri ve pop müzik söylemek isteyenler için de ses koçluğu görevimi yani temel ses eğitiminin yanında ses terapisi de dahil karma çalışmalar yapıyorum.

Uzmanların vermekte oldukları ses eğitimi hangi müzik türlerine uyguladıkları sorulduğunda, şan, popüler müzik, Türk Sanat

ve Halk Müzikleri, Opera eğitimi verdikleri ve bu alanlara uyguladıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 4. “Vermekte Olduğunuz Ses Eğitiminde Genel Olarak Hangi Yöntem Ve Teknikleri Kullanıyorsunuz?” Sorusuna İlişkin Uzman Görüşleri

1. Uzman	Temel yöntem olarak Bel Canto tekniklerini kullanıyorum. Dört ana kural olarak, nefes desteği, rezonans, legato ve anlaşılabilir artikülasyon uygulamalarını çalıştırıyorum.
2. Uzman	Bel Canto Tekniği
3. Uzman	Zaman içinde hocalarımdan öğrendiğim ve kendim de tecrübe ettiğim, en sağlıklı, az eforla çok verim alınabilecek, sesin en dolaysız yoldan, doğalını koruyarak tınladığı yöntemleri kullanıyorum. Bu yöntem ve teknikleri yazı dilinden ziyade uygulamalı olarak ifade etmenin ve göstermenin daha doğru olduğunu düşünüyorum.
4. Uzman	Birebir ses egzersizleri ve nefes egzersizleri kullanıyorum.
5. Uzman	Tek bir teknik kullandığımı söyleyemem. Zaten her bireyin anatomik özelliklerine uygun karma çalışmaların yapılmasını daha doğru buluyorum. Opera- şan için elbette Bel-canto ve Cuperto teknikleri uygulanmalı, Appoggio ve Passagio algısı öğrenciye ilk sene kazandırılmalıdır. Bunların dışında Belt tekniği, ses terapisi egzersizleri ve Alexandre tekniği de ihtiyaca göre kullandığım tekniklerdir.

Uzmanların, genel olarak hangi yöntem ve teknikleri kullandıkları sorusuna, üç kişi Bel Canto tekniği kullandıklarını belirtmiş, bir uzman hocalarından gördüklerini uygulamaya devam ettiklerini söylemiş, biri de ses ve nefes egzersizleri yaptığını anlatmış, bir diğeri de ihtiyaca göre Belt ve Alexandre tekniklerini kullandığını belirtmiştir.

Tablo 5. “Kullanmakta Olduğunuz Bu Yöntem Ve Teknikleri Geliştirici Araştırma Ve Çalışmalarda Bulunuyor Musunuz?” Sorusuna İlişkin Uzman Görüşleri

1. Uzman	Evet, konuyla ilgili araştırma geliştirme çalışmaları yapıyorum.
2. Uzman	Evet
3. Uzman	Şan sanatı her zaman gelişmeye açık bir sanattır. Bir hayat bile çoğunlukla bu sanatı öğrenmek için yeterli olmayabilir. Kendi şarkıcılığım üzerinde de öğrencilerim üzerinde de farklı bakış açıları yakalamak için elimden geldiğince uluslararası şarkıcıları, eğitim programlarını ve kayıtları takip ederim.
4. Uzman	Evet, güncel kalmak için her türlü araştırmayı yapıyorum
5. Uzman	Evet, sadece şan pedagojisi bile başlı başına bir deryadır. Gelen öğrencilerin imajinasyonundan tutun da fiziksel ve psikolojik özellikleri çok farklı ve çeşitlidir. Dolayısıyla onlara ulaşabilmek adına şan pedagogları sadece teknik değil her alanda kendini geliştirmek mecburiyetindedirler. Ülkemizde Profesyonel Performans Eğitimi maalesef eksik olan alanımızdır. Bu alan şan pedagoglarının, ses öğretmenlerinin, ses koçlarının ve ses terapistlerinin kendi imkanları doğrultusunda ve kendi araştırmaları doğrultusunda kendi kendilerini geliştirmeleri ile gerçekleşmektedir. Ben de kendi adıma akademik çalışmalardan fırsat buldukça Master-Class ve yurtdışı çalışmaları, yazılmış yeni araştırmalar aracılığı ile alanımı genişletmeye çalışıyorum.

Uzmanların kullanmakta oldukları yöntem ve teknikleri geliştirmeye yönelik araştırma ve çalışmalarda bulunup bulunmadıkları sorulduğunda, hem kendilerini hem de öğrencileri güncel tutmak adına farklı kaynaklardan yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 6. “Kullanmakta Olduğunuz Bu Yöntem Ve Tekniklerin Her Öğrenci İçin Uygun Olduğunu Düşünüyor Musunuz?” Sorusuna İlişkin Uzman Görüşleri

1. Uzman	Ses eğitiminde belirli temel uygulamalar olmasına rağmen, her öğrenciye aynı uygulamaları, öğrencinin yapısına göre değiştirerek yaptırıyorum. Bunun, her öğrencinin anlayışının, hissedişinin, refleks yapılarının ve bazı kişilik özelliklerinin farklı olmasından kaynaklandığını söyleyebilirim.
2. Uzman	Evet, her öğrenci için farklılık gösterse de Bel Canto şan eğitiminin temel taşıdır.
3. Uzman	Opera şarkıcılığında, hatta genel olarak şarkıcılıkta bazı ortak noktalar vardır ki bu ortak noktalar matematik kuralları gibidir ve her şarkıcının bu ortak noktaları bilerek şarkı söylemesi gerekir. Fakat insan anatomisi her bireyde farklılıklar gösterir. Dolayısıyla her öğrenci gibi her şarkıcı da kendine özgü fiziksel özelliklere sahiptir. Yine her şarkıcının imajinasyonu ve algı seçiciliği de farklıdır. Karşımızdaki kişiyi zaman içinde iyi gözlemlemeli ve genel değerlerle bu algı farklarını iyi sentezleyerek her kişiye ayrı ayrı yollar bulabilmeliyiz diye düşünüyorum.
4. Uzman	Evet düşünüyorum, fakat bireysel farklılıklara ve ses türlerine göre ses egzersizleri değişmektedir.
5. Uzman	Kullanılan yöntem ve teknikler farklı olsa da ulaşılmak istenilen sonuç tektir. Bilimselliği herkesçe ve her yerde kabul edilen, kişinin materyalleri ve algısı doğrultusunda verilen ve İtalyanların Chiaroscuro dedikleri ses kalitesi her alan için gereklidir. Ben de bunu elde etmek adına bölümü ne olursa olsun öğrencilerimde çeşitli yöntem ve karma tekniklerle seste Chiaroscuro'yu elde etmeye çalışıyorum.

Uzmanların, kullanmakta oldukları yöntem ve tekniklerin her öğrenci için uygun olup olmadığı sorulduğunda, her birey için farklılık gösteren alıştırmaların çeşitliliğine yönelik uygulamalar yaptığını anlatmıştır. Genel olarak uzmanların ortak noktalar ve temel ilkelere göre hareket ettikleri, bireysel farklılıkları dikkate aldıkları görülmektedir.

Tablo 7. “Kullanmakta Olduğunuz Bu Yöntem Ve Tekniklerin Her Müzik Türünde Ses Eğitimi Vermek İçin Uygun Olduğunu Düşünüyor Musunuz?” Sorusuna İlişkin Uzman Görüşleri

1. Uzman	Evet kesinlikle uygun olduğunu düşünüyorum.
2. Uzman	Genellikle opera için uygundur.
3. Uzman	Bu yöntem ve teknikler her tür müzikte ortak noktaları barındırıyorlar. Temel ortak değerleri her şarkıcı bilmeli fakat üzerine her müzik türüne özel bazı tavır farkları da ayrıca çalışabilmelidir.
4. Uzman	Evet uygundu
5. Uzman	Evet az önce de bahsettiğim gibi her müzik türünde Chiaroscuro ses kalitesi, olması gereken ana sonuçtur. Chiaro yani açık, zil gibi çınlayan anlamında olup sesin rezonasyon bölgelerinde tınlaması, Scuro ise derin, karanlık anlamında sesin kubbe dediğimiz küçük dilimizin olduğu alanda diğer bir deyişle bebeklerin “ınga” dedikleri, öksürdüğümüz ya da horladığımız alanda bulunması demektir. Chiaroscuro ise bu ikisinin birleşimi sonucu sesin daha parlak, net, armoniklerinin daha fazla ve sağlık açısından en doğru olan kalitesidir. Bu ses kalitesini elde eden kişiler her müzik türünü seslendirebilmek adına temel bir pozisyon yaratmış olurlar.

Uzmanların, kullanmakta oldukları yöntem ve tekniklerin her müzik türünde ses eğitimi vermek için uygun olup olmadığı sorulduğunda, genel olarak uygun olduğu cevabı alınmıştır. Uzmanlardan biri, her müzik türünde Chiaroscuro ses kalitesinin, olması gereken ana sonuç olduğunu belirtmiştir.

Bu görüşlere dayalı olarak, kullanmakta oldukları yöntem ve tekniklerin her müzik türü için uygun olabileceği düşüncesinde oldukları, temel bir pozisyon elde edildiğinde bunun her müzik türünü seslendirebilme yolunda gerekli olan ses kalitesini elde etmelerine yardımcı olacağı görüşünde oldukları anlaşılmıştır.

Tablo 8. “Kullanmakta Olduğunuz Bu Yöntem Ve Tekniklerin Öğrencilerinize Olan Katkıları Nelerdir?” Sorusuna İlişkin Uzman Görüşleri

1. Uzman	Hangi müzik türünde olursa olsun, bu eğitimi alan öğrenci, daha rahat şarkı söylemeyi başarıyor, daha sanatsal değeri olan bir ses tonu kullanabiliyor ve eserleri yorumlayabiliyor.
2. Uzman	Öncelikle iyi bir teknik kazanmak, tüm vücut ve nefes ile şarkı söyleyebilmek, stile uygun elastikiyeti kazanmak ve doğru müzik cümlesi oluşturabilmek.
3. Uzman	Bu yöntem ve tekniklerle öncelikle öğrencilerin şans eseri değil bilinçli bir şekilde güzel ses çıkarmasını ve şarkı söylemesini hedefliyorum. Bilgi ile şarkı söylemek kişiyi heyecandan, stresten uzaklaştırır ve gerçek performansına yaklaştırır.
4. Uzman	Daha yüksek bir volümde, doğru entonasyonla, ses aralığı genişlemiş olarak şarkı söylüyorlar.
5. Uzman	Ses eğitiminin genel hedefi öğrencinin materyali doğrultusunda ses alanlarını genişletmek ve bu alanları uzun yıllar sağlıklı bir şekilde kullanabilme becerisini kazandırmaktır. Sonuç, bilinçli şarkı söyleyebilmektir. Hedeflerimizden biri de bilinçli şarkı söyleme ile sahne korkusunu öğrencilerde yok etmektir.

Uzmanların, kullanmakta oldukları yöntem ve tekniklerin öğrencilere olan katkıları sorulduğunda, genel olarak “bilinçli şarkı söyleme” konusu üzerinde önemle durdukları görülmüştür. Bilinçli şarkı söylemenin öğrencilerin sahne korkularını yenmelerinde etkili olduğunu vurguladıkları, uzun yıllar materyallerini sağlıklı bir şekilde kullanabilmelerine imkan sağladığı görüşü dikkati çekmektedir. Ayrıca kullanılan yöntem ve tekniklerin uzun çalışmalar ve tecrübeler ışığında ortaya çıkmış olduğu, hangi müzik türünde olursa olsun bu eğitimi alanların daha rahat şarkı söyledikleri belirtilmektedir. Bu görüşlere dayalı olarak, uzmanların kullanmakta oldukları yöntem ve tekniklerin öğrencilerine daha sağlıklı bir ses ve rahat bir şarkı söyleme fırsatı sunduğu, bilinçli şarkı söylediklerinde daha formda olacakları ve iyi bir yorum elde edebilecekleri söylenebilir.

Tablo 9. “Kullanmakta Olduğunuz Bu Yöntem Ve Teknikler Türk Halk Müziği Ve Türk Sanat Müziği İçin Yararlı Olduğunu Düşünüyor Musunuz?” Sorusuna İlişkin Uzman Görüşleri

1. Uzman	Evet bu müzik türlerinde söyleyen şarkıcılarla yaptığım çalışmalardan olumlu sonuçlar aldım. Aslında, Türk Sanat ve dini müziğimizin geçmişine bakınca, gazelhanlar, şarkıcılar, mevlithanlar ve hafızların eserleri dikkat çekici bir kalitede bir ekol ifade eden bir ses tekniği ile icra ettiklerini o zamandan kalan kayıtlardan anlıyoruz. Günümüzde bu güzel ses kullanma geleneği dini müziğimizde sürdürülmekte olduğuna şahit oluyoruz. Fakat aynı geleneğin Türk Sanat Müziği şarkıcılığında sürdürüldüğünü artık görmüyoruz.
2. Uzman	Bel Canto tekniği Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği için uygun olmayabilir.
3. Uzman	Elbette yararlıdır. Fakat üzerine bu müzik türüne ait tavır farkları da çalışılmalıdır.
4. Uzman	Evet yararlıdır. Ses kalitesi, volümü artar ve ses aralığı genişler.
5. Uzman	Evet elbette yararlıdır. Chiaroscuro ses kalitesi her bölüm ve ses için elde edilmesi gereken sonuçtur.

Uzmanların, kullanmakta oldukları yöntem ve tekniklerin Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği için de yararlı olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Bu farklı türlerde mesleğini icra eden sanatçılarla da çalıştıklarını belirten uzmanlar, kullandıkları yöntemlerin bu türlerde de etkili olacağını belirtmektedirler. Bununla birlikte tavır ve stil farklarının da çalışılması gerektiği görüşü dikkati çekmektedir.

Bu görüşlere dayalı olarak, uzmanların kullandıkları yöntem ve tekniklerin her müzik türü için uygun olmakla birlikte tavır özelliklerinin de dikkate alınmasının yararlı olacağı fikrinde oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 10. “Kullanmakta Olduğunuz Bu Yöntem ve Teknikler Popüler Müzik Veya Diğer Müzik Türlerinde Seslerini Kullanan Bireyler İçin Yararlı Olabilir Mi?” Sorusuna İlişkin Uzman Görüşleri

1. Uzman	Evet, kesinlikle yararlı olur.
2. Uzman	Popüler müzik ve diğer müzik türlerinde yararlı olabilir.
3. Uzman	Evet önceki sorularda ayrıntısı ile yanıtladığımı düşünüyorum.
4. Uzman	Evet yararlıdır. Ses kalitesi, volümü artar ve ses aralığı genişler.
5. Uzman	Popüler müzik ve diğer müzik türlerinde doğru ses kalitesi elde edildikten sonra farklı teknikler kullanılmalıdır. Örneğin müzikal çalışmalarını için Belt tekniğigibi.

Uzmanların, kullanmakta oldukları yöntem ve teknikler popüler müzik veya diğer müzik türlerinde seslerini kullanan bireyler için yararlı olup olmadığı sorulduğunda, yine benzer görüşler ortaya koydukları görülmektedir.

Tablo 11. “Kullanmakta Olduğunuz Bu Yöntem ve Teknikler Öğrencilerin Seslendirdikleri Müzik Türüne Göre Bireysel İhtiyaçlarını Karşılacak Şekilde Değiştiriyor Musunuz? Buna Yönelik Yaptığınız Çalışmalar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Uzman Görüşleri

1. Uzman	Evet, gerçekten her öğrenciye her egzersizi aynen uygulamak pek olumlu sonuç vermiyor. Geçen yüzyıl içinde bu konu da pedagoglar tarafından ele alınmış ve her öğrencinin sesine ve yapısına göre eğitim verilmesi önerilmiştir.
2. Uzman	Vokallerdeki genel kullanım asla değişmez ama öğrencinin vücut ve ses yapısına göre ufak tefek değişiklikler uygulanabilir.
3. Uzman	Her öğrencinin algısı, dikkati eğilimleri, fiziksel ve ruhsal özellikleri, yetenek düzeyi farklıdır. Yaptığım derslerde elimden geldiğince öğrencilerimi önce insan olarak tanımayı hedeflerim. Uygulayacağım yolu da onları iyi tanıdıktan sonra üzerlerine adapte etmeye çalışırım.
4. Uzman	Evet değiştiriyorum. Bireysel farklılıklar ve ses türlerinin ayrışması (sop-bariton vs gibi) nedeniyle farklı ses egzersizleri gerektiriyor. Fakat nefes herkes için aynıdır.
5. Uzman	Evet değiştiriyorum.

Uzmanların, kullanmakta oldukları yöntem ve tekniklerin öğrencilerin seslendirdikleri müzik türüne göre bireysel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde değişebildiğini, öğrencinin yeteneği, algısı ve

bireysel özellikleri doğrultusundaki çalışmaların kişiye uygun olarak farklılıklar göstereceği belirtilmiştir. Her bir öğrencinin bireysel farklılıklarının bulunduğu ve bu farklılıkların ses eğitimi verilirken dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Tablo 12. “Vermekte Olduğunuz Eğitim, Müzik Türünü Dikkate Aldığınızda Materyal, Repertuar, Ses Egzersizleri ve Açısından Farklılık Gösteriyor Mu?” Sorusuna İlişkin Uzman Görüşleri

1. Uzman	Evet, doğal olarak en azından repertuar ve egzersizler farklılık gösteriyor.
2. Uzman	Farklılık göstermez.
3. Uzman	Opera eğitimi çok uzun vadeli, sabır isteyen, kapsamlı ve geniş kaynaklarla beslenmesi gereken bir eğitim dalı. Opera öğrencilerimin her biri kendine ait ses karakterlerine, limitine, algı ve yetenek düzeyine sahip. Kesinlikle her ses tipine göre farklı materyaller egzersizler ve repertuar seçmek zorundayız.
4. Uzman	Evet mutlaka farklılaşır materyal ve repertuar açısından, fakat ses egzersizleri genel olarak aynıdır. Egzersizler de bireysel ihtiyaçlara göre farklılaşabilir.
5. Uzman	Ses eğitiminde doğru ses kalitesini elde etmek için farklı egzersizler ve repertuar ileri aşamada verilebilir ancak temel olarak ben concone- vaccai ve ariaanticheleri her bölüm ve ses türü için kullanıyor ve yararını görüyorum. Ayrıca temel ses egzersizlerini de (örn. ses terapilerinde kullanılan) dudak trilleri vb. her bölüm ve ses için kullanıyorum.

Vermekte olduğunuz eğitim, müzik türünü dikkate aldığınızda materyal, repertuar, ses egzersizleri ve açısından farklılık gösteriyor mu?” sorusuna temel çalışmaların aynı olabileceğini başlangıç repertuarının kullanılabilmesi ancak yine kişiye göre egzersizlerin uygulamada değişebileceği belirtilmiştir.

Tablo 13. Uzmanların Belirtmek İstedikleri Diğer Görüşler

1. Uzman	-
2. Uzman	Konservatuvarlarda verilen ses eğitimi temel bir eğitimidir, diğer müzik türlerine olumlu etkide bulunur.
3. Uzman	Hangi müzik türünde şarkı söylerseniz söyleyin şarkıcılığın sizin için hayatınızı kolaylaştıracak ortak noktalarını bilmeniz uzun bir şarkıcılık kariyerinizin olmasına vesile olacaktır. Konservatuvarlarda verilen ses eğitimi benim branşım da opera şarkıcısı yetiştirmeye yönelik olsa da bu müzik türüne yönelik şarkıcılık için güçlü bir temel atar.
4. Uzman	Doğru ses eğitimi sesi kullanmada rahatlık ve uzmanlık sağlayacağı için, nefes kullanımını ve ses aralığını artıracığı için her türlü müzik türünde şarkı söyleyenler için faydalıdır. Gerçekte olan sesin doğal halini (doğuştan gelen kolaylıklar ve öznellikler) bozmadan eğitmek ve geliştirmektir. Bu yapılabilirse her türlü müzik türünde aynı ses eğitimi mümkündür.
5. Uzman	Ülkemizde daha önce de belirttiğim profesyonel performans eğitimciliği ile ilgili bölümlerin, kürsülerin açılması, tüm ses öğretmenlerinin toplanarak temel standartların belirlenmesi en büyük temennimdir.

Uzmanlar konservatuvarlardaki ses eğitiminin güçlü bir temel eğitim olduğunu diğer müzik türlerine olumlu etkisi olacağını belirtmişlerdir. Bu görüşlere dayalı olarak, ses eğitiminin temel prensiplerinin sesin kullanımına yönelik olduğu ve sesi kullanmada sağlanan rahatlık ve uzmanlığın sesini mesleki gerekler doğrultusunda kullanan herkes için yarar sağlayacağı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir şarkıcının öncelikle hassas bir kulağa sahip olması beklenir. Tınıyı diyafram desteğiyle verip vermediğini ayırt edebilmelidir. Bununla birlikte ses rengine uygun olarak geliştirici ses egzersizleri uygulanmalıdır. Uygulanan egzersizler eğitimcinin bilgi ve tecrübesi dahilinde çeşitlenebilir. Özellikle şan eğitimi başlangıcından en ileri düzeyine kadar zorlu bir süreçtir ve bu süreçte öğrencilerin yetenek ve çalışma alışkanlıklarının yanı sıra, eğitimcilerin özellikleri, öğrencilerinin seslerini kullanma biçimlerini tahlil edebilme becerilerinin bulunması gibi pek çok niteliğe sahip olmaları gerekmektedir.

Ayaz ve Nayir (2017) müzik eğitimi verilen akademik kurumlarda ses eğitiminin uzman görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi üzerine yapmış oldukları çalışmada, uzmanlar ses eğitim derslerinde, ana dilde okutulacak eserlerin fazla olmayışı ve bu alanda kısıtlı çalışmalar yapılmasının büyük bir eksiklik olduğunu düşünmektedirler. Uzmanlar Türk Müziği Bölümleri'nde ses eğitimi birçok okulda Batı müziği şan tekniği yardımıyla yapılmasının, Türk Müziği'nde kullanılmasının uygun olmadığını düşünmektedir. Ancak araştırmamızda uzmanlar bunun tam tersi görüşü savduklarını, şan eğitiminin her müzik türüne uygun olduğunu belirtmişlerdir. Savcı (2020) Türk Müziği Konservatuvarlarında ses eğitimi anlayışının incelenmesi üzerine yapmış olduğu çalışmada ise, opera şarkıcılığını geliştirmek için kullanılan ses eğitimi yöntemlerinin doğru ses üretimi ve Türk Müziği icra beklentilerine uygun olarak kullanılmasının doğru olacağını ifade ederek araştırmamızın sonucunu desteklemektedir.

Araştırmamızda görüşü alınan uzmanlar ses eğitimi derslerinde Bel Canto tekniği kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayaz ve Nayir (2017) ve Acar (2014) da yapmış olduğu çalışmalarda görüşme yapılan uzmanların ses eğitimi derslerinde Bel Canto tekniğini kullandıklarını belirtmişlerdir (Tablo 4). Araştırmamızın bulguları bu çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Savcı (2020) Türk Müziği Konservatuvarlarında ses eğitimi anlayışının incelenmesi üzerine yapmış olduğu çalışmada uzman görüşleri neticesinde Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ve Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde tüm öğrencilere ortak bir ses eğitimi programı, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde ise kişiye özel bir ses eğitimi programı uygulandığı sonucuna varmıştır. Acar (2014) Türkiye'de ses eğitiminin gelişimi ve uzman görüşleri ile değerlendirilmesi üzerine yapmış olduğu çalışmada ise uzman görüşlerinde yer alan cevaplar neticesinde şan tekniğinin Türk Müziği'nde kullanılmasının uygun olmadığı düşüncesini desteklemişlerdir. Yapmış olduğumuz araştırmada ise uzmanların görüşleri neticesinde uygulanan teknik ve yöntemlerin kişinin algısına ve yeteneğine göre değişiklik gösterebileceği sonucuna varılmıştır (Tablo 11).

Savcı (2020) araştırmasındaki uzman görüşleri neticesinde öğrencinin derse hazırlayan bedensel gevşeme ve nefes egzersizlerinin yapılmasının öğrencinin icra performansı ve ses sağlığı bakımından oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Yapmış olduğumuz çalışmadaki ise uzman görüşleri bu araştırmayı destekler niteliktedir. Ancak

uzman görüşlerine göre egzersizlerin uygulanmasında kişiye göre değişiklik gösterebileceği belirtilmiştir (Tablo 12).

Acar (2014) Türkiye’de ses eğitiminin gelişimi ve uzman görüşleri ile değerlendirilmesi üzerine yapmış olduğu çalışmada, uzman görüşleri neticesinde müzik eğitimcileri yetiştiren eğitim kurumlarında ses eğitimi dersleri İtalyanca methodlarla yürütülmeye çalışılmış, bu durumun müzik öğretmeni açısından bir amaç oluşturması ile birlikte Türk diline ve müziğine dayalı ulusal söyleme biçiminin gelişmesini engellediğinin düşünüldüğünü belirtmiştir. Ancak yapmış olduğumuz çalışmada ise uzmanlar, ses eğitimi derslerinde kullanmakta oldukları yöntem ve tekniklerin hem kendilerini hem de öğrencileri güncel tutmak adına farklı ve yabancı kaynakların kullanılması görüşünü savunmaktadırlar (Tablo 5).

Sonuç olarak; konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi her müzik türü için temel alışkanlıkların edinilmesinde ve sesin bireysel niteliklerinin geliştirilmesinde etkili yöntem ve teknikleri kapsamaktadır. Tüm ses eğitimi çalışmalarının kişiye uygun olarak yapıldığı ve doğal tını elde etmek amacıyla uygulandığı gözlemlenmiştir. Gelişen çağla birlikte ses eğitiminin de uzmanlar tarafından güncel tutulduğu araştırmaya ve yeniliğe açık olduğu söylenmiştir. İnsan ses doğasının sınırları içinde uygulanan şan tekniğinin diğer müzik türlerine, her bir türün kendine ait söyleme stilleriyle harmanlanarak uygulanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca tüm öğretiler şarkıcıların performanslarını kolaylaştırmak, ses ve nefes koordinasyonunu güçlendirmek amacıyla olduğu tespit edilmiştir.

İnsan sesinin gözle görülemeyen, hayal gücü yoluyla ses çıkarabilen bir enstrüman olduğu düşünülebilir. Bu yüzden ses, enstrümanlar arasında nefesli bir çalgı olarak betimlendiğinde diyaframa alınan nefes, rezonans bölgeleri ve artikülasyonun bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Şarkı söyleme sırasında sesi oluşturan organların rahat kullanılabilmesi için kişinin anatomisini, fizyolojisini ve nefesle olan ilişkisini çok iyi bilmesi önerilebilir. Kurumlara ses eğitimi dersinin yanı sıra ses sağlığı dersi eklenebilir. Anatomik ve fizyolojik yapıların ses sağlığı açısından önemine dikkat çekmek için ders içerikleri görsel, işitsel ve yazılı materyallerle zenginleştirilebilir. Yerli ve yabancı kaynakların yanı sıra kulak burun boğaz uzmanları ve foniatristlerin desteğine başvurulabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, N. (2014). *Türkiye’de Ses Eğitiminin (Şan) Gelişimi ve Uzman Görüşleri ile Değerlendirilmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Ayaz, N. ve Nayir, A. (2017). Müzik Eğitimi Verilen Akademik Kurumlarda Ses Eğitiminin Uzman Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Sanat Eğitim Dergisi*, 5 (2), 157-185.
- Baker, C. P. (2016). *Gesture as a Means of Transferring Singing Technique from Master to Apprentice: Towards a Practical Pedogogy*. XXIV. Annual NEWZATS Professional Development Conference, 14-16 July 2016, New Plymouth, New Zealand, ss. 1-13.
- Çevik, S. (2006). *Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi Alan Derslerinin Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri Yönünden Değerlendirilmesi*. İçinde; Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, 26-28 Nisan 2006, Denizli, Türkiye, ss. 641-657.
- Ender Ç. (2014). *Şarkı Söyleme Sanatının Teknik Açından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Kekeç D. Y. (2006). Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında Uygulanan Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Türk Müziğine Dayalı Ezgilerin Kullanımına İlişkin Bir Araştırma. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 51-67.
- Özkut, B. (2015). *Türkiye’deki Opera/Şan Eğitiminde Başlangıç Düzeyi Ses Eğitimi Yaklaşımları*. (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Savcı, H. (2020). *Türk Müziği Konservatuvarlarında Ses Eğitimi Anlayışının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, E. (2019). Konservatuvarların Sahne Sanatları Tiyatro Bölümü Şan Derslerinde Kullanılan Kinestetik Metaforların Öğrencilerin Postür ve Solunumlarına Etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (93), 271-288.
- Şenkibar, Z. F. (1999). *Türkiye’de Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerinde Bireysel Söyleme Derslerinde Öğretilen*

Eserlerin Antolojisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Toker, S. (2015). *Heinrich Panofka'nın "Vocal A.B.C. First Lesson in Singing" Adlı Metodunun İncelenmesi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi, Ordu.

Töreyin, A. M. (2008). *Ses Eğitimi* (1. Baskı), Ankara: Sözkese Matbaacılık.